

Celignis inputribilibus & ex auro & argento
alisque metallis fitebant antiqui si
mulacra: ut longa p̄tempora durare possent.

Numquid non scitis o gentiles: quia idoli
nihil e. Docui uos legem que amoy se data
ē audistis qualiter p̄creaturam ^{creatorē} intelliga
tis: quāta differentia inter creatorem &
creaturā est.

Numquid non ad num
tratum ē ab initio uobis. In libro genesis
scriptum ē quod ego sum solus diuinus.

Numquid non intellexistis fundamenta terre.
sub auditur quia super tenue elementum
fundata sunt. Qui sedet super gyrum terre
hoc ē super circuitum. & habitatores terre
eius: ad compartitionem celi siue homines
siue angeli quasi locustę sunt. Considera
mus ab oriente usque ad occidentem & a me
ridie usque ad septem trionem omnia gene
ra hominum: inter hec climata habundan
tia & uidebimus quia compartitio quoniam
implet & ubique est parua sunt & modica.

Quę extendit uelud nihilum celos sub auditur
subtilissimū: & tenuissimos sicut fumum.
& expandit eos sicut tabernaculum ad inabitā
dum; sic sunt celi adō parati ut desup. habitet
multitudo angelorum & hominum: quia
si sub tabernaculū. Quidam secretorum sequi
tatores quasi non sint: iudices terre uelut
manes fecit. Sequitatorē ^{retrorū} uocat
philosophos: qui sequuntur sunt naturas animas

ac potentes a statu uite presentis: quia
non habuerunt semp eē & posse capere
enī fuerunt. Quidam codices habent
neque plantatus neque radicatus tru
catuſ eorum. sed melius est ut dicamus
pablatiuum neque sato neque padio
to: sicut tempestas auferet stipulam
sic deus omnipotens suapotentia tol
lit ab hac uita reprobos. Et cunctissime
lastissime & ad equastis dicit scs. Ab
cutio inq̄patiuā tam ad iudeos quā
gentiles idolacoles. Cui ad simi
lastissime inquit o iudei uel gentiles.
ex omnibus diis uestris. Leuate me
celum hoc ē in celum oculos uestros
& uidete: hoc ē intelligite quis crea
uit hec que ibi consistunt: ut scialitis
non uultis: p̄creaturā intelligite
creatorē. Quid dicit innumero
miliciam celorum: idē qui habet priu
merum angelos & stellas & omnes an
gelos & stellas ex nomine uocat: sub
auditur ille creauit hec. Miliciam
celi duobus modis intelligamus: uel
angelos uel sidera. Psalmista enim
de hoc dicit: Qui numerat multitu
dinem stellarum & c. Per multitudinem
fortitudinis & roboris eius idē dī omni po
tentis: neque uim & his que diximus
reliquum fuit idē alienum animę

Trier Stadteibl.
64/1679

~~libl.~~

/1679

f. 64^r

Et questio hic oritur quare dic psal
mista Speciosus forma p filius homi
nū. Cū hic dicat d^s pat^r p pph^{et}am
qd inglorius erit aspectus ei int^r fili
os hominū; Que questio hoc modo sol
uit^r quia nonē referenda ista de hosta
tio ad faciem & uultū illius. sed ad igno
miniam passionis. Dū enī dñm conspu
crucifigi uiderent & int^r iniquos re
putari. Illi qui uidentes ei miracula
ante passionē dixerant qualis ē hic
putauer^t p^roneē illū filiū dī. sed despec
tū & nouissimū uiroz. Iste asp^rg^r & idē
lucubrit sanguine suo gentes multas;
inueteri testamento asp^rgebatur popu
lus sanguine agni. sed nō mundabat^r a
peccatis. Veniens aut^m filius dī & ef
fundens sanguinē suū p nobis. munda
uit omⁿs credentes. qui p^rdestinati erant
ad uitā. Congrue ergo d^r asp^rg^r & gen
tes multas & non omⁿs. q^r nālis passio
p^rfuit illius nisi qui fidē illius receper^t.
& baptizati sunt in nomine scē trinitatis.
up ipsū continebunt reges ossuū. idē sa
pientes huius scēli. plato. aristoteles.
& ceteri carnalia sapientes. qui se & ali
os uidebant regere. P^r dicantib; enī aplis
euangelicā doctrinā. omⁿs sapientia
humana omⁿs eloquentia mundana
quieuit. & fides xpi p euangelii grām

der ei p^rsentia. tūm p^rea c^replucti
sunt eū fide & dilectione.
D^rne quis credidit auditui n^ro.
brachiū dñi cui reuelatū ē. Ex p^rso
na enī pph^{et}arū loquit^r modo esaiā
ad dñm. qd pauci ex iudeis existe
rint. qui uerū crederent hocē qd ab
illis audier^t de aduentu filii dī. & idē
dicit. Quis credidit auditui n^ro; qui
in loco isto. p^rarracte ponitur.
I tē. sensus. Licet nos hęc omⁿa super
us dictū p^r dixerim^s. quis iudeozū
credidit auditui n^ro hocē quis p^ru
tauit ea ueracē que ate de aduen
tu filii dī p^rcepim^s. & brachiū idē
filius dī patris cui reuelatū ē. hocē.
cui manifestat^r ut in eū crederet^r. & as
cendit sicut uirgultū corā eo. idē corā
dō patre. & sicut radix de terra sici
enti. Benedicit ascend^r brachiū dī
patris sicut uirgultū corā eo. idē co
rā uoluntate ipsius dī patris. sicut
ipse dix^t. Exiui a patre & ueni in
mūdū. ut demonstrar^r modū nati
uitatis ei^s. Quomodo homo factus
exaltat^r resurgendo a mortuis. &
ascendendo ad celos. & p^rdicatōne
ap^rloz nomē ei^s p omⁿs gentes sit ex
altatū. Istud uirgultū & radix.

et questio hic oritur quare dicitur psal-
mista Speciosus forma pater filius homi-
nū. Cū hic dicat dñs pater p pphocam
qd inglorius erit aspectus ei int fili-
os hominū; Que questio hoc modo sol-
uitur quia non ē referenda ista de hosta-
tio ad faciem & uultū illius. sed ad igno-
miniam passionis. Dū enī dñm conspici
crucifigi uiderent & int iniquos re-
putari. Illi qui uidentes ei miracula
ante passionē dixerant qualis ē hic
putauerunt non ēē illū filiū dī. sed despec-
tū & nouissimū uiroz. Iste aspexit idē
lucubrabit sanguine suo gentes multas;
inueteri testamento aspexit popu-
lus sanguine agni. sed nō mundabat a
peccatis. Veniens autē filius dī & ef-
fundens sanguinē suū p nobis. munda-
uit omēs credentes. qui p destinati erant
ad uitā. Congrue ergo dñs aspexit gen-
tes multas & non omēs. q̄ nālis passio
p fuit illius nisi qui fidē illius receperunt.
& baptizati sunt in nomine scē trinitatis.
up ipsū continebunt reges ossuū idē sa-
pientes huius scēli. plato. aristoteles.
& ceteri carnalia sapientes. qui se & ali-
os uidebant regere. P̄ dicantib; enī aplis
euangelicā doctrinā. omīs sapientia
humana. omīs eloquentia mundana
quieuit. & fides xpi p euangelii grām

der ei p̄sentia. tūm p̄tea c̄te plati
sunt eū fide & dilectione.
Dñe quis credidit auditui nro. &
brachiū dñi cui reuelatū ē. Ex p̄so
na enī pphocurū loquitur modo esaias
ad dñm. qd pauci ex iudeis existe-
rint. qui uerū crederent hocē qd ab
illis audierunt de aduentu filii dī. & ideo
dicit. Quis credidit auditui nro; quis
in loco isto. prattate ponitur.
Itē. sensus. Licet nos hec omia superi-
us dictū p̄dixerim. quis iudeozū
credidit auditui nro hocē quis pu-
tauit ea uerā ēē que ante de aduen-
tu filii dī p̄cepim. & brachiū idē
filius dī patris cui reuelatū ē. hocē.
cui manifestat ut in eū crederet. & as-
cendit sicut uirgultū corā eo idē corā
dō patre. & sicut radix de terra sici-
enti. Benedicit ascendē brachiū dī
patris sicut uirgultū corā eo idē co-
rā uoluntate ipsius dī patris. sicut
ipse dixit. Exiui a patre & ueni in
mūdū. ut demonstrarē modū nati-
uitatis ei. Quomodo homo factus
ex altitū resurgendo a mortuis. &
ascendendo ad celos. & p̄dicatione
a p̄toz nōm ei p omēs gentes sit ex-
altatū. Istud uirgultū & radix.
de quo alio in loco dicit idem isaias

f. 52^r

Tru Stadtwelt.

64/1679

Ita questio hic oritur quare dic psal
mista Speciosus forma p̄filius homi
nū. Cū hic dicat d̄s p̄x̄ p̄ph̄etam
q̄d̄ inglorius erit aspectus eī int̄ fili
os hominū; Que questio hoc modo sol
uit̄ quia non ē referenda ista de h̄sta
tio ad faciem & uultū illius sed ad igno
miniam passionis. Dū enī dñm conspu
crucifigi uiderent & int̄ iniquos re
putari. Illi qui uidentes eī miracula
ante passionē dixerant qualis ē hic
putauer̄ p̄ionē illū filiū dī sed despec
tū & nouissimū uirore. Iste asp̄g & ide
luuabit sanguine suo gentes multas;
inuocari testamento asp̄gebat̄ popu
lus sanguine agni sed n̄ mundabat̄ a
peccatis. Veniens aut̄ filius dī & ef
fundens sanguinē suū p̄ nobis munda
uit om̄s credentes qui p̄destinati erant
ad uitā; Congrue ergo dñs asp̄g & gen
tes multas & non om̄s q̄ n̄ alius passio
p̄fuit illius nisi qui fidē illius receper̄.

der̄ eī p̄sentia. tūm p̄tea ē te pluri
sunt eū fide & dilectione.
Dñe quis credidit auditui nr̄o.
brachiū dñi cui reuelatū ē. Ex p̄so
na enī p̄ph̄etaru loquit̄ modo esaias
ad dñm q̄d̄ pauci ex iudeis existe
runt qui uerū crederent hoc ē q̄d̄ ab
illis audier̄ de aduentu filii dī & ideo
dicit. Quis credidit auditui nr̄o; quis
in loco isto p̄arruete ponitur;
Itē sensus. Licet nos hęc om̄a super
ius dictū p̄dixerim̄. quis iudeoru
credidit auditui nr̄o hoc ē quis p̄u
tauit ea uera ēē que ate de aduen
tu filii dī p̄cepim̄ & brachiū idē
filius dī patris cui reuelatū ē hoc ē
cui manifestat̄ ut in eū crederet̄ & as
cendit sicut uirgultū corā eo idē corā
dō patre & sicut radicē de terra sici
enti. Benedicit ascendē brachiū dī
patris sicut uirgultū corā eo idē co
rā uoluntate ipsius dī patris. sicut

estio hic oritur quare dic psal
Speciosus forma p̄filius homi
Lū hic dicat d̄s pat̄ p̄pph̄eam
gloriosus erit aspectus ei int̄ fili
minū; Que questio hoc modo sol
na nonē referenda ista de hosta
faciem & uultū illius. sed ad igno
n passionis. Dū enī dñm conspu
gi uiderent & int̄ in quos re
illi qui uidentes ei miracula
passione dixerant: qualis ē hic
p̄fione illū filiū dī. sed despec
uissimū uiroz. Iste asp̄gēndē
sanguine suo gentes multas;
testamento asp̄gebat̄ popu
guine agni. sed n̄ mundabat̄ a
Veniens aut̄ filius dī & ef
sanguine suū p̄ nobis. munda
credentes. qui p̄destinati erant
Congrue ergo dñs asp̄gē gen
us & non om̄s. q̄ n̄atis passio
us. nisi qui fidē illius receper̄.
ati sunt in nomine sc̄p̄ trinitatis.
ntinebunt reges ossuū. id̄ sa
unus sc̄cti. plato. aristoteles.
carnalia sapientes. qui se & ali
nt̄ regere. P̄ dicantib; enī aptis
cā doctrinā. om̄s sapientia
om̄s eloquentia mundana
& fides xpi p̄ euangelii grām

der ei p̄sentia. tūm p̄tea & te p̄luti
sunt eū fide & dilectione.
Dñe quis credidit auditui n̄ro. &
brachiū dñi cui reuelatū ē. Ex p̄lo
na enī p̄ph̄ecurū loquit̄ modo et̄as
ad dñm. qđ pauci ex iudeis exstite
runt. qui uerū crederent hocē. qđ ab
illis audier̄ de aduentu filii dī. & ideo
dicit. Quis credidit auditui n̄ro; quis
in loco isto. prattacte ponitur.
Itē. sensus. Licet nos hęc om̄a super
us dictū p̄dixerim̄. quis iudeozū
credidit auditui n̄ro. hocē. quis p̄u
tauit ea ueracē. que ate de aduen
tu filii dī p̄cepim̄. & brachiū idē.
filius dī patris cui reuelatū ē. hocē.
cui manifestat̄ ut in eū crederet̄. & as
cendit sicut uirgultū corā eo. id̄ corā
dō patre. & sicut radix de terra sici
enti. Benedicit̄ ascendē brachiū dī
patris sicut uirgultū corā eo. idē co
rā uoluntate ipsius dī patris. sicut
ipse dix̄. Exiui a patre & ueni in
mūdū. ut demonstrarē modū nati
uitatis ei. Quomodo homo factus.
ex altit̄. resurgendo a mortuis. &
ascendendo ad celos. & p̄dicatione
ap̄loz. nom̄ ei p̄ om̄s gentes sit ex
altit̄. Istud uirgultū & radix.
de quo alio in loco dī. . .

montes. reges & potentes istius seculi designant. sicuti per colles minoris potentie & dignitatis principes. qui propter lucra temporaria in superbia eriguntur. Possum etiam dicere quod ecclesiasticus uir habens euangelice predicationis rostra. feriantia conterat incredulorum durissima corda. & uentilabit eos. separans triticum a paleis id est electos ab hereticorum coniunctione. & uentus tollat eos. ipsorum superbia interficiat eos. Et tu exultabis in domino. & in sancto israel legaberis. Alloquitur chorus apostolorum. illi peribunt in sua superbia & infidelitate. tu autem o chorus apostolorum exultabis in domino. cum uideris demones egredi. & humiles corde exaltari ad culmina uirtutum. Valde enim gauisi sunt apostoli cum uiderent predicatione sua gentes conuertere. ad fidem ab errore. Egeni & pauperes quia non habebant legem. non prophetas. non apostolos. neque aliquem doctorem. qui eos ad gaudia patrie celestis inuitaret. & qui es panem spiritalem porrigeret. Egeni gentiles & pauperes querunt aquas. id est doctrinam spiritalem a suis philosophis & non sunt illis doctrine spirituales. Ideoque lingua eorum sitiarunt. sine lege ac prophetarum oraculis. Propterea dominus deus israel non eos poenitus dereliquit nec in eternum perire eos passus est. Sed aperuit in superinis collibus. flumina. sicut in subsequentibus. ipse dicit. Aperiam in superi-

Qui sitit ueniat ad me & bibat. & de uentre eius fluent aquae uiue id est. dona & gratia sancti spiritus. De hoc etiam flumine dicit psalmista. fluminis impetum laetificat ciuitatem dei; & flumen dei repleuitur aquis. Quod autem dicit & in medio caporum fontes. id ipsum est. quod superius diximus. Pona deserta tu hoc gentilitatem in stagna aquarum id est in fluentia scripturarum. & terram in uiam inuiuos aquarum. Terra inuida appellatur gentilitas. quia ante aduentum filii dei nullus fuerat ad eam missus propheta. nullus apostolus. & non erat in illo qui dixerat. Ego sum uia & ueritas & uita. Dabo in solitudine cedrum & spinam. & myrtum. & lignum oliue. Postquam datus sunt in deserto & solitudine gentium aquae & coeperunt arbores ibi oriri. Videmus quid nobis innuant istarum arborum nomina. Cedrus arborescentem myrti odoris & in putribilis; & per cedrum significant sanctissimi uiri miracula patrantes in eternum uicturi & bonum odorem reddentes. quid dicunt cum egregio predatore christi bonum odor sum deus in omni loco. Quod addit spinam. in lege habetur secta. Et sunt secta. arbor similitudinem albe spinę habens. myrtus leuitatis & myrtus fortitudinis. myrtus. quod dicitur in

Von Stadteise.

64 / 1679

f. 66ⁿ